

การออกเอกสารหลักฐานของทางราชการผ่านระบบดิจิทัล

พิรุวรรณ กิติคุณ

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

โดยปกติเมื่อประชาชนไปติดต่อหน่วยงานราชการเพื่อขอเอกสารหลักฐานของทางราชการ ส่วนใหญ่แล้วประชาชนจะได้รับเอกสารหลักฐานของทางราชการในรูปแบบของกระดาษหรือบัตรเสมอ เหตุที่เอกสารหลักฐานของทางราชการอยู่ในรูปแบบของกระดาษหรือบัตร สืบเนื่องมาจากวัตถุประสงค์ในการออกเอกสารหลักฐานของทางราชการที่มีผลต่อรูปแบบของเอกสารหลักฐานทางราชการที่แตกต่างกันไป เช่น หากมีวัตถุประสงค์เพื่อยืนยันตัวตน/ยืนยันว่าได้รับสิทธิในโครงการของภาครัฐ เอกสารหลักฐานของทางราชการจะอยู่ในรูปแบบบัตรทางราชการ เช่น บัตรประจำตัวประชาชน (บัตรสมาร์ทการ์ด) ใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าว (บัตรระบุบาร์โค้ด) หรือหากมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุญาต จดทะเบียนหรือขึ้นทะเบียน เอกสารหลักฐานของทางราชการจะอยู่ในรูปแบบใบอนุญาต ใบทะเบียน หนังสือรับรอง เช่น ใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน ใบทะเบียนสมรส ใบสำคัญการหย่า หนังสือรับรองนิติบุคคล หรือหากมีวัตถุประสงค์เพื่อยืนยันว่าได้ชำระค่าธรรมเนียมหรือภาษีอากร เอกสารหลักฐานของทางราชการจะอยู่ในรูปแบบใบเสร็จรับเงิน ออกรแสตมป์ เป็นต้น ซึ่งการออกเอกสารหลักฐานของทางราชการในรูปแบบกระดาษหรือบัตรที่ผ่านมานั้น มีผลกระทบต่องบประมาณของหน่วยงานราชการที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายกับการพิมพ์เอกสารการจัดซื้อเครื่องพิมพ์บัตรและบัตร รวมถึงค่าซ่อมบำรุงเครื่องพิมพ์บัตร ซึ่งล้วนเป็นต้นทุนของการออกเอกสารหลักฐานของทางราชการ อีกทั้งยังมีผลกระทบต่อประชาชนที่ต้องเสียเวลาเดินทางเพื่อมารับเอกสารหลักฐานของทางราชการอีกด้วย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.)^{*} จึงได้ดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับการออกเอกสารหลักฐานของทางราชการในรูปแบบเอกสารดิจิทัลขึ้น เพื่อเป็นการปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการเพื่อให้ส่วนราชการมีคุณภาพสูงในการปฏิบัติงานให้กับประชาชนและสอดคล้องกับนโยบายประเทศไทย 4.0^{**} โดยสำนักงาน ก.พ.ร. ได้เสนอเรื่องการออกเอกสารหลักฐานของทางราชการผ่านระบบดิจิทัลเพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2562 และในวันที่ 2 เมษายน 2562 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการการออกเอกสารหลักฐานของทางราชการผ่านระบบดิจิทัล และอาจพิจารณาให้มีการนำร่องดำเนินการในภารกิจของหน่วยงานที่มีผลกระทบต่อประชาชนผู้ประกอบการ และนักลงทุน

^{*} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) เป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดแนวทางการพัฒนา ส่งเสริม และติดตามการดำเนินงานของส่วนราชการ เพื่อให้การปฏิบัติงานราชการเป็นไปตามหลักการพัฒนาระบบราชการเพื่อชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน (Good Governance for Better Life)

^{**} ระบบราชการต้องมีการปรับเปลี่ยนและปฏิรูปเพื่อเป็นฟันเฟืองในการรองรับการขับเคลื่อนนโยบายประเทศไทย 4.0 เพื่อพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

เป็นสิ่งสำคัญก่อน และหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความจำเป็นต้องออก/ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินการดังกล่าว ก็ให้ดำเนินการให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวมีความสอดคล้องกับข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรีในคราวประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2560 ที่ให้ทุกส่วนราชการดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงการทำงานภายในหน่วยงานของตนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะงานบริการประชาชน เช่น การลดปริมาณเอกสาร การเพิ่มการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน เป็นต้น อนึ่ง มีหลายหน่วยงานราชการเริ่มนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการพัฒนารูปแบบการออกเอกสารหลักฐานของทางราชการผ่านระบบดิจิทัลแล้ว ตัวอย่างเช่น

1. กรมการจัดหางานกับใบอนุญาตทำงานแบบดิจิทัล (Digital Work Permit)

กรมการจัดหางานได้ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) และสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กำหนดกระบวนการยื่นคำขออนุญาตทำงานและออกใบอนุญาตทำงานผ่านระบบ Single Window for Visa and Work Permit สำหรับคนต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกในการยื่นขออนุญาตทำงาน ลดขั้นตอนและลดเวลาการยื่นเอกสารลดเอกสารและลดเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการ และใบอนุญาตทำงานของคนต่างด้าวนั้นจะไม่ใช่เล่มเอกสารหรือบัตรแข็งอีกต่อไป แต่จะเป็นใบอนุญาตทำงานแบบดิจิทัลบนโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน ซึ่งสะดวกต่อการพกพา ยากต่อการปลอมแปลง และไม่มีค่าธรรมเนียม



ภาพที่ 1 ใบอนุญาตทำงานแบบดิจิทัล (Digital Work Permit) บนโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน
ที่มา: ทุ่มงบฯ 35 ล้าน ใช้แอปฯ “ใบอนุญาตต่างด้าวทำงาน” บนมือถือ. โดย เดลินิวส์, 2560.

คนต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนสามารถยื่นคำขออนุญาตทำงานผ่านระบบ Single Window for Visa and Work Permit และกรมการจัดหางานและสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนจะพิจารณาคำขออนุญาตทำงานผ่านระบบดังกล่าว และจะแจ้งผล

เมื่อผู้มีใบอนุญาตขับรถที่มี QR Code ด้านหลังบัตร สแกน QR Code ผ่านแอปพลิเคชัน “DLT QR Licence” จะปรากฏข้อมูลตามหมวดหมู่ ประกอบด้วย 1) ข้อมูลใบอนุญาต ซึ่งจะแสดงใบอนุญาตขับรถเสมือนจริงทั้งด้านหน้าและด้านหลัง 2) ข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งจะแสดงข้อมูลส่วนบุคคล เช่น หมูโลहित ประวัติการแพ้ยา โรคประจำตัว สิทธิการเข้ารับการรักษาพยาบาล ชื่อผู้ติดต่อกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน และการบริจาคอวัยวะให้แก่ สภากาชาดไทย 3) การแชร์เส้นทางการเดินทาง ซึ่งจะแจ้งพิกัดพร้อมหมายเลขทะเบียนรถสาธารณะ (TAXI) หรือรถโดยสารสาธารณะให้แก่บุคคลที่ต้องการทราบหรือติดตามตัวได้ เพื่อความปลอดภัยในการเดินทางทุกรูปแบบ 4) SOS ขอความช่วยเหลือ ซึ่งจะแจ้งขอความช่วยเหลือกรณีเกิดอุบัติเหตุผ่านโทรศัพท์ หรือส่ง SMS ระบุพิกัดที่อยู่ปัจจุบันให้แก่ผู้รับปลายทาง 5) ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจะแสดงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของกรมการขนส่งทางบกที่เป็นประโยชน์ เช่น หลักฐาน ขั้นตอน ค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับการดำเนินการด้านใบอนุญาตขับรถชนิดต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีระบบแจ้งเตือนให้มาดำเนินการเปลี่ยนชนิดใบอนุญาตขับรถ (จากชนิดชั่วคราวเป็นชนิดส่วนบุคคล 5 ปี) หรือขอต่ออายุใบอนุญาตขับรถล่วงหน้า ซึ่งเป็นประโยชน์ทำให้ประชาชนสามารถวางแผนการดำเนินการล่วงหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ (“เริ่มวันนี้! ขนส่งสุดล้ำใช้ใบขับขี่สแกนคิวอาร์โค้ดผ่านแอปฯ “DLT QR Licence” ได้เสมือนจริง ค่าธรรมเนียม 105 บาท,” 2562)

ทั้งนี้ ในอนาคตใบอนุญาตขับรถในรูปแบบดิจิทัลผ่านทางแอปพลิเคชัน DLT Smart Licence จะสามารถถูกใช้แทนใบอนุญาตขับรถในรูปแบบบัตรได้ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562* ฉะนั้น การมีใบอนุญาตขับรถในรูปแบบดิจิทัลผ่านทางแอปพลิเคชัน DLT Smart Licence จึงนับว่าเป็นมิติใหม่ของกรมการขนส่งทางบกในการอำนวยความสะดวกและเพิ่มทางเลือกให้แก่ประชาชน

3. สำนักงานประกันสังคมกับบัตรประกันสังคมแบบดิจิทัล (SSO Connect)

เมื่อเข้าสู่ยุคประเทศไทย 4.0 สำนักงานประกันสังคมได้ประกาศปรับตัวโดยได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการกับระบบประกันสังคม เพื่อพลิกโฉมให้การใช้บริการมีความสะดวกรวดเร็วและง่ายยิ่งขึ้นกว่าเดิม ทั้งตอบสนองต่อนโยบายประเทศไทย 4.0 โดยสำนักงานประกันสังคมได้เปิดบริการประกันสังคม SSO Connect ซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ขึ้น เพื่อให้ผู้ประกันตนไม่จำเป็นต้องพกบัตรประกันสังคมอีกต่อไป เพราะบัตรประกันสังคม SSO Connect จะปรากฏในแอปพลิเคชัน SSO Connect ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันที่ให้บริการเกี่ยวกับประกันสังคม

* พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 มาตรา 8 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 31/1 แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522

“มาตรา 31/1 ในขณะขับรถในทางเดินรถ ผู้ขับขี่ต้องมีใบอนุญาตขับขี่อยู่กับตัวและต้องแสดงต่อเจ้าพนักงานจราจรเมื่อขอตรวจ

ในกรณีที่ผู้ขับขี่แสดงใบอนุญาตขับขี่ด้วยวิธีการทางข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือสำเนาภาพถ่าย ใบอนุญาตขับขี่ตามที่กรมการขนส่งทางบกกำหนดให้ถือว่าผู้ขับขี่มีใบอนุญาตขับขี่อยู่กับตัวตามวรรคหนึ่งแล้ว ”

ทั้งนี้ ผู้ขับขี่สามารถใช้ใบอนุญาตขับรถในรูปแบบดิจิทัลผ่านทางแอปพลิเคชัน DLT Smart Licence แทนใบอนุญาตขับรถในรูปแบบบัตรได้ เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่ 22 พฤษภาคม 2562 ซึ่งเป็นวันประกาศพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป



ภาพที่ 3 บัตรประกันสังคมแบบดิจิทัล (SSO Connect)

ที่มา: อย่างนี้ก็มีด้วย! เพิ่ม “บัตรประกันสังคม” บนไอโฟน เช็kyอดเงินสะสมชราภาพได้เพียงปลายนิ้ว. โดย ผู้จัดการออนไลน์, 2560.

บัตรประกันสังคม SSO Connect เป็นความร่วมมือระหว่างสำนักงานประกันสังคมกับบริษัทมายวอลเล็ต จำกัด เพื่อเชื่อมโยงการให้บริการของสำนักงานประกันสังคมกับผู้ประกันตนผ่านแอปพลิเคชัน SSO Connect บนโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน โดยข้อมูลของผู้ประกันตนจะถูกเก็บไว้ในแอปพลิเคชันดังกล่าว และผู้ประกันตนสามารถตรวจสอบสิทธิประโยชน์ของตนได้ทั้งสิทธิสถานพยาบาล สิทธิประโยชน์ประกันสังคม สิทธิทันตกรรมแบบไม่ต้องสำรองจ่าย ยอดเงินสะสมชราภาพ ประวัติการเบิกสิทธิประโยชน์ที่มีการอัปเดตข้อมูลอัตโนมัติ รวมถึงสามารถรับข้อมูลข่าวสารจากสำนักงานประกันสังคมได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และง่ายขึ้น ทุกที่ทุกเวลาได้ตลอด 24 ชั่วโมง (“สำนักงานประกันสังคมแจ้ง เปิดให้โหลดบัตรประกันสังคมลงมือถือได้เลย!” 2560)

การที่หลายหน่วยงานราชการเริ่มนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการพัฒนารูปแบบการออกเอกสารหลักฐานของทางราชการ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการเริ่มปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงานของหน่วยงานราชการให้เข้าสู่ความเป็นดิจิทัล (Digitalization) ด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบูรณาการเชื่อมโยงการทำงานและการบริการ ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่หน่วยงานอื่น ๆ ในการพัฒนารูปแบบการออกเอกสารหลักฐานของทางราชการผ่านระบบดิจิทัลต่อไป

บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

เมื่อการออกเอกสารหลักฐานของทางราชการในรูปแบบเดิมเริ่มไม่สอดคล้องและสนับสนุนการปฏิบัติราชการและการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอีกต่อไปในยุคประเทศไทย 4.0 การออกเอกสารหลักฐานของทางราชการผ่านระบบดิจิทัลจึงเป็นการพัฒนาการออกเอกสารหลักฐานของทางราชการในรูปแบบใหม่ที่สามารถตอบโจทย์การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการและเพิ่มการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในยุคประเทศไทย 4.0 แทน ซึ่งการออกเอกสารหลักฐานของทางราชการผ่านระบบดิจิทัลนอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนให้ระบบราชการไทยก้าวเข้าสู่การเป็นระบบราชการ 4.0 แล้ว ยังมีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 258 ข. ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (1) ที่กำหนดให้มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน และการจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดิน และเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน รวมทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐในประเด็นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการให้บริการสาธารณะตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ เพื่อให้สามารถติดต่อราชการได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว โปร่งใส เสียค่าใช้จ่ายน้อย และตรวจสอบได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ภาครัฐอาจต้องตระหนักถึงความพร้อมของแต่ละหน่วยงานราชการที่จะรองรับการออกเอกสารหลักฐานของทางราชการผ่านระบบดิจิทัลด้วย ไม่ว่าจะเป็นประเด็นการบูรณาการร่วมกันเพื่อการพัฒนาระบบและการเชื่อมโยงข้อมูล ประเด็นความปลอดภัยทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือประเด็นระบบอินเทอร์เน็ตที่แต่ละแห่งยังมีไม่เท่าเทียมกัน เป็นต้น อีกทั้งหน่วยงานราชการควรจะทำแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและซักซ้อมความเข้าใจกับบุคลากรของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนผู้รับบริการ เพื่อให้การออกเอกสารของทางราชการผ่านระบบดิจิทัลมีมาตรฐานในการดำเนินงานในแนวทางเดียวกันและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (21 กุมภาพันธ์ 2562). **ไทยรัฐ**. สืบค้น 15 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/bangkok/1501135>
กระทรวงแรงงาน เตรียมต่อไปอนุญาตทำงานแบบดิจิทัล บนสมาร์ตโฟน ตั้งเป้า ปี 62 ทั่วประเทศ.
(21 พฤศจิกายน 2561). **ประชาชาติธุรกิจออนไลน์**. สืบค้น 14 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.prachachat.net/general/news-253378>
ทุ่มงบฯ 35 ล้าน ใช้แอปฯ “ใบอนุญาตต่างดาวทำงาน” บนมือถือ. (6 ตุลาคม 2560). **เดลินิวส์**. สืบค้น 14 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/politics/602741>
“พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562” (22 พฤษภาคม 2562). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 136 ตอนที่ 67 ก, น. 68-69.
เริ่มวันนี้! ขนส่งสุดล้ำใช้ใบขับขี่สแกนคิวอาร์โค้ดผ่านแอปฯ “DLT QR Licence” ได้เสมือนจริง ค่าธรรมเนียม 105 บาท. (15 มกราคม 2562). **ประชาชาติธุรกิจออนไลน์**. สืบค้น 14 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.prachachat.net/property/news-278018>
สำนักงานประกันสังคมแจ้ง เปิดให้โหลดบัตรประกันสังคมลงมือถือได้แล้ว!. (10 เมษายน 2560). สืบค้น 16 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.beartai.com/news/it-thai-news/160864>
สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2 เมษายน 2562). มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การออกเอกสารหลักฐานของทางราชการผ่านระบบดิจิทัล. สืบค้น 14 พฤษภาคม 2562 จาก http://www.cabinet.soc.go.th/soc/Program2-3.jsp?top_serl=99332042&key_word=&owner_dep=&meet_date_dd=02&meet_date_mm=04&meet_date_yyyy=2562&doc_id1=&doc_id2=&meet_date_dd2=02&meet_date_mm2=04&meet_date_yyyy2=2562
สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (1 สิงหาคม 2560). มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ขอสั่งการของนายกรัฐมนตรี. สืบค้น 14 พฤษภาคม 2562 จาก http://www.cabinet.soc.go.th/soc/Program2-3.jsp?top_serl=99325279&key_word=&owner_dep=&meet_date_dd=01&meet_date_mm=08&meet_date_yyyy=2560&doc_id1=&doc_id2=&meet_date_dd2=01&meet_date_mm2=08&meet_date_yyyy2=2560
อย่างนี้ก็มีด้วย! เพิ่ม “บัตรประกันสังคม” บนไอโฟน เช็กยอดเงินสะสมชราภาพได้เพียงปลายนิ้ว. (31 กรกฎาคม 2560). **ผู้จัดการออนไลน์**. สืบค้น 16 พฤษภาคม 2562 จาก <https://mgronline.com/onlinesection/detail/9600000077851>